

El Renaixement tortosí, esplendor efímer

La Festa del Renaixement està en plena activitat. La setmana passada, des d'aquest mateix espai, es feia esment a personatges destacats relacionats amb el segle XVI a Tortosa i se'n suggeria la recuperació per a properes edicions de la Festa. La qüestió d'avui, però, es preguntar-se si és ben cert que el Renaixement fou el període de major esplendor de la història tortosina com es diu, o és solament una llegenda efímera.

Josep Bayarri Raga,
periodista

El que és inqüestionable és que la història de Tortosa, des dels seus orígens mil·lenaris, ha estat sempre lligada amb el riu. Els grans rius ho eren tot: l'aigua permetia la vida de les persones i com a font de recursos feia possible l'agricultura, la instal·lació de molins i altres indústries artesanals i, especialment, com a via de comunicacions i eix comercial. La via marítima i fluvial era la més fàcil i còmoda per traslladar persones i mercaderies. Els rius esdevienien l'equivalent a les grans autopistes amb l'afegit que, des de fa mig segle, hi ha gran nombre d'autopistes, mentre que durant molts de segles solament hi havia una dotzena de rius a la Mediterrània que fossin navegables: a Espanya solament l'Ebre.

Tortosa, per la seva situació, era la porta d'entrada a la península Ibèrica i la via de sortida des de l'interior. D'aquí la seva importància des de temps immemorials. Tortosa constituïa un nucli important de població, malgrat que el conjunt de les terres de l'Ebre era una de les zones menys poblades del país; la raó era que les tres quartes parts de la població de la comarca es concentren a l'interior dels murs de la ciutat per raons de seguretat, cosa que convertia la ciutat en un lloc actiu i important respecte al conjunt del país. Però, per què es fa referència d'aquesta importància especialment als anys del Renaixement que eren justament un

Abans de 1938, el Cor de la Catedral era al mig de la nau central. Avui, restaurat, llueix a l'antic dormitori de la canònica. És un treball de gran categoria artística, esculpit sobre fusta de roure.

temps de decadència per al conjunt de Catalunya?

A Catalunya, l'inici del Renaixement se situa al darrer quart del segle XV quan s'acabava de viure una cruenta guerra civil entre el rei Joan II i la Generalitat (1462-72). El seu successor, Ferran II el Catòlic, reuneix les Corts catalanes a Tortosa (1495) per resoldre les conseqüències de la guerra i demanar finançament per a la seva guerra a Itàlia. El prestigi de Tortosa venia d'anys anteriors amb les anomenades converses de Tortosa (1413) entre cristians i jueus que tingueren ressò arreu d'Europa, el Concili de Tortosa (1429), amb vocació d'universalitat i presència del rei Alfons el Magnànim, per liquidar

definitivament el Cisma d'Occident; o els esforços conciliadors de la ciutat durant la guerra civil. La vinguda del rei Ferran, amb la seva esposa la reina Isabel de Castella i un seguici de sis mil persones, constituï un esdeveniment excepcional.

lència i el seu port augmentaven notablement la influència a costa de Barcelona; mentre que a Tortosa, menys afectada per les circumstàncies i recolzada en el seu prestigi, mantenia la seva posició de tercera ciutat catalana amb una

Ferran II, el Catòlic, reuneix les Corts catalanes a Tortosa (1495) per resoldre les conseqüències de la guerra i demanar finançament per a la seva guerra a Itàlia

A principis del segle XVI, Catalunya perd pes demogràfic i econòmic, les epidèmies de pesta entre 1520 i 1547 buidaren el país i Va-

menestralia molt forta integrada fonamentalment per comerciants i artesans per sobre de la noblesa i els terratinents.

Paradògicament al moment en què el Renaixement a Tortosa estava arribant a la màxima expressió, comença la crisi derivada de la pèrdua del control del comerç (blat i llanes principalment) que baixava per l'Ebre des de Castella i Aragó. Barcelona havia obtingut la vila de Flix (1460) i per evitar els arbitris de pas que cobrava Tortosa, des-embarcava el blat per portar-lo per terra fins a l'Hospitalet de l'Infant on es reembarcava cap a Barcelona. Al cap de poc temps, esdevé la minva del transport fluvial pel desplaçament del comerç del Mediterrani a l'Atlàntic i el canviat règim hidrològic de l'Ebre i a nivell local la decadència de la burgesia comercial. El mateix Cristòfol Despuig als "Colloquis..." (1557), tot i el seu optimisme, ja posa en evidència les mancances en constatar la incapacitat de la ciutat per tirar endavant les obres de les sèquies de regadiu, des de l'assut de Xerta, que haurien suposat el regadiu d'hortes a les riberes baixes, com es produï tres segles i mig després i per condicionar el llit del riu per a la navegació de cabotatge fins a la mar.

La inauguració del Reial Col·legi de Sant Maties i Sant Jaume, el "Col·legi de dalt" (1564) i l'acabament del sumptuós cor de la catedral de Tortosa, encarregat pel capítol a l'escultor Cristòbal de Salamanca (1593) foren les darreres revifalles del Renaixement a una ciutat que feia algun temps havia començat a deixar el màxim esplendor que asseguraven les cròniques. ■